7937

IV

Z archiwów szkolnych

(Kwestionaryusz
w sprawie budynków
szkolnych w Galicyi
r. 1887)

1

Bochnia d. 2 paźdz. 1887

W załatwieniu wezwania Wydziału Koła krakowskiego Towarzystwa Nauczycieli szkół wyższych z d. 7 września mam zaszczyt udzielić następujących wyjaśnień stosownie do kwestyonarza.

I Stan budynku szkolnego

a) Budynek 2 piętrowy wystawiony został w r. 1886 według planu poprawionego i zatwierdzonego przez Władze szkolne - a więc z widocznem przeznaczeniem na gimnazyum

b) Znajduje się czternaście sal przeznaczonych na klasy różnej wielkości - stosownie do liczby uczniów, którą na planie zaraz uwidoczniano - Wszystkie mają wysokość 4 metry 20 cm.

Z tych	cztery	mają dług	7·35 m.	szerok.	6·30	met.
	siedm	" "	9·60	....	6·30	
	jedna	" "	11·40	....	6·30	
	jedna	....	12·50	....	6·30	
	jedna	....	15·40	....	6·30	

Prócz tego jest sala gimnastyczna licząca długości 11·20 m: szerok. 9 m. i wys. 5 metr.

Wymiarów innych ubikacyj nie podaję, wspomnieć tylko wypada, że wysokość ich jednakowa t. j 4·20 m i szerokość 6·30 m. Długość tylko różna według przeznaczenia.

c) Oświetlenie jest wyborne, bo sale do nauki zwrócone są na południe przeważnie, reszta (liczba 6) na wschód i zachód. – Okna są wielkie gdyż ich wysokość mierzy 2'30 m. szerokość zaś 1'15 m. Takich okien dwie z mniejszych sal mają po 2 – inne po 3, 4 a wielka sala 7. –

d) Piece są stawiane z cegieł sieńkich i mają palenie z klas – Ogrzewały należycie, co w ubiegłym roku doświadczono. –

e. Ławki są najgorsze, jakie być mogą, gdyż zostały przeniesione ze starego budynku. Budowa ich jest tego rodzaju, że pulpit i siedlisko są stale z sobą spojone, ponieważ zaś widocznie były robione dla dorosłej młodzieży, jaka niegdyś gimnazya zapełniała, przeto odstęp między pulpitem a siedliskiem jest tak wielki, że uczniowie naszej miary ~~przy~~ podczas pisania klęczeć muszą.
Jedna tylko ~~kl~~ klasa zaopatrzona jest w ławki dogodne nowego systemu

f Wychodki umieszczone są wewnątrz gmachu i przytykają do północnej ściany. Jest ich na ~~kaz~~ każdem piętrze po 5

g) Zwyczajem tutejszym zamiatają się sale w dni rekreacyi t.j. we środę i w sobotę każdego tygodnia. Co zaś do mycia to tylko 3 razy na rok t.j. przed zaczęciem roku, w ferye Bożego narodzenia i wielkanocne. –

h) Jak wspomniano wyżej jest osobna sala gimnastyczna urządzona umyślnie do tego wyższa niż inne i z inną podłogą. –

NB. W każdej klasie są wentylatory w ścianie u góry dla przeczyszczania powietrza. –

II Położenie budynku

a) Budynek gimnazyalny leży nieco na uboczu chociaż w mieście jeszcze. Wznosi się na wzgórzu, które od niveau rynku głównego na 50 sążni wyżej leży. — b) Otoczony jest od wschodu w odległości 40 metrów 2 domkami, — od zachodu zaś starym budynkiem gimnazyalnym w odległości 10 ~~m~~ metrów. Na południe i północ ma teren zupełnie wolny. —

c) Przed budynkiem od południa znajduje się plac wolny zasadzony drzewkami, a kiedyś może i klombami kwiatów — przecięty drogą idącą wzdłuż budynku. — Na północnej znów stronie budynku jest plac drugi zarosły drzewami, który po zniesieniu murów starego gimnazyum powiększy się jego areą i ogrodem tak, iż wyniesie 2 morgi obszaru

d) W czasie pauzy młodzież przebywa i na placu południowym i północnym. Poważniejsi lub fizycznie słabsi przechadzają się przed budynkiem na placu południowym, ruchliwsi zaś i żywsi na większym placu północnym poza budynkiem. —

Gdyby Szanowny Wydział potrzebował jakiego objaśnienia jeszcze, które tu może niedokładnie podano, proszę się odnieść do

podpisanego życzliwego sługi i kolegi

Hipolit Pukowski
prof. gimn.

C. k. gimnazyum realne i wyższe w Brodach.

3

I. Stan budynku szkolnego.

a.) Gmach został wybudowany na cele szkolne roku 1882.

b.)

	Wielkości sal: dług. m.	szerok. m.	wysok. m.	objętość m³	Liczba uczniów	Przestrzeń odpad. na 1 ucz. m³.	Liczba okien
Na dole:							
Klasa przygotowawcza	8·00	6·50	4·50	234·000	55	4·255	2
II. Kl. (a.) i (b.)	8·00	6·50	4·50	234·000	36	6·500	2
Na I piętrze:							
I. Kl. (a.) i (b.)	10·00	6·50	4·50	292·500	40	7·312	3
III. Kl. (a.) i (b.)	10·00	6·50	4·50	292·500	35	8·328	3
V. Kl.	8·30	6·65	4·50	248·378	24	10·349	2
VI. Kl.	8·30	6·65	4·50	248·378	28	8·871	2
Na II. piętrze:							
IV. Kl.	10·30	6·70	4·50	310·545	54	5·751	3
VII. Kl.	8·40	6·70	4·50	253·260	26	9·741	2
VIII. Kl.	8·40	6·70	4·50	253·260	28	9·040	2

c.) Liczba okien podana wyżej; szerokość wszędzie 1·50 m, wysokość 2·60. Oświetlenie sztuczne za pomocą lamp naftowych w liczbie odpowiedniej.

d.) Piece murowane, opalane drzewem wewnątrz sal.

e.) Ławki zwykłej konstrukcyi, nielakierowane.

f.) Liczba wychodków, po 4 na każdém piętrze, wydaje się niedostateczną, gdyż nie przypada ani po jednym wychodku na każdą klasę i oprócz tego niema osobnych wychodków dla nauczycieli. Przedsionki wychodków są nadzwyczaj ciasne mierząc 4·30 m dług. i 2·00 szerok. w skutek czego i rynny (pisoiry) tam umieszczone niedosta-

tecznej są długości ze względu na ilość uczniów na każdem piętrze.

g.) Sale korytarze i schody myją się dwa razy na rok, wymiatają się dwa razy na tydzień, oprócz tego według potrzeby.

h.) Sali gimnastycznej niema, sala o wymiarach 10·00m dług. 6·50m szerok. 4·50 wysk. pierwotnie dla klasy przygotowawczej przeznaczona jest tymczasowo dla ćwiczeń gimnastycznych urządzoną, liczną klasę przygotow. umieszczono w sali stosunkowo za małej pierwotnie dla zbiorów przyrodniczych przeznaczonej; te zaś zbiory zcieśnione są w sposób nieodpowiedni w pokojiku o wymiarach 7·00m dług. i 2·25m szerokości.

II. Położenie budynku szkolnego.

a.) Budynek leży na uboczu w przedmieściu cichém i zdrowem.

b.) Sąsiedni obszar na dość znaczną przestrzeń jest wolny, tu i ówdzie tylko drzewami obsadzony i domami mieszkalnymi zabudowany.

c.) Miejsce wolne przed budynkiem zawiera 50m × 14m, zamienione na rodzaj ogrodu dla zabawy uczniów.

d.) Młodzież przebywa podczas pauzy bądźto w wyżej wymienionym ogrodzie bądźto na korytarzach na każdem piętrze 3m szerokich, przeszło 40m długich.

Koło brodzkie zwraca wreszcie uwagę świetnego Wydziału, żeby może było dobrze udać się w tej sprawie także do członków tych gimnazyów w których kół niema, gdyż właśnie może w takich gimnazyach są nieraz jeszcze większe braki pod względem urządzenia budynku szkolnego jak w innych.

5

I.) Stan budynku szkolnego.

a) Czy gmach był budowany na cele szkolne lub nie? Tak, w r. 1805!

b) Jaka jest wielkość sal w stosunku do liczby uczniów? (Podać wymiar wysokości, szerokości i długości). Na odwr. str.

c) Jak są sale oświetlone? słabo.
(Liczba okien, szerokość ich i wysokość).

d) Jakie są środki ogrzewania? Piece kamienne i żel., opalane z zewnątrz.
(Rodzaj pieców, czy się pali zewnątrz sal czy też wewnątrz).

e) Jakie są ławki? Starej konstr.; tylko 15 nowej.

f) Jakie jest urządzenie wychodków? zwykłe. Liczba takowych przeznaczona dla uczniów? 4.

g) Jak często myją i zamiatają sale? Dwa razy w tyg.

h) Czy zakład posiada własną salę dla ćwiczeń gimnastycznych? Nie.

II.) Położenie budynku szkolnego.

a) Czy leży wśród miasta czy też na uboczu? w rynku.

b) Czy sąsiedni obszar jest zabudowany lub wolny? Rynek

c) Czy przy zakładzie znajduje się ogród lub miejsce wolne dla zabawy uczniów? Nie

d) Gdzie młodzież przebywa podczas pauzy między lekcyami szkolnemi? Na kurytarzach

W Brzeżanach 3. paźdz. 1887.

Kurowski

ad b) Klasa, dług. szer. wys. [metry] ilość okien, wielkość okien

Klasa	dług.	szer.	wys.	ilość okien	wielkość okien
Ia	13·03	6·96	3·37	3	1·7 × 1m
Ib	11·17	6·96	"	3	"
II	9·10	6·03	"	2	"
III	10·75	5·32	"	3	"
IV	8·44	6·94	"	2	"
V	11·88m	6·38	3·37	3	1·7 × 1m
VI	9·10	5·80	"	2	"
VII	8·37	7·00	"	2	"
VIII	10·55	6·94	"	2	"
sala rel.	6·94	3·89		1	"

I.) Stan budynku szkolnego.

a) Czy gmach był budowany na cele szkolne lub nie? – Nie na cele szkolne, tylko na wojskowy instytut wychowawczy, tak zwany sztyft.

b) Jaka jest wielkość sal w stosunku do liczby uczniów?
(Podać wymiar wysokości, szerokości i długości).
patrz na odwrotnej stronie

c) Jak są sale oświetlone? trzy większe sale mają po 5 okien,
(Liczba okien, szerokość ich i wysokość). Dwie tej samej objętości po 2 okna, są zatem niedostatecznie oświetlone, 4 mniejsze po 2 okna, sala rysunkowa ma 6 okien. Każde okno wysokie 1·75 m. szerokie 0·95 m.

d) Jakie są środki ogrzewania? –
(Rodzaj pieców, czy się pali zewnątrz sal czy też wewnątrz).
w ~~[illegible]~~ 2 kl. są piece kamykowe i opalają się wewnątrz, w reszty kl. są żelazne, opalane zewnątrz, w sali rysunk. 2 piec. opal. wewnątrz

e) Jakie są ławki?
Ławki są zwykłe.

f) Jakie jest urządzenie wychodków? Liczba takowych przeznaczona dla uczniów?
Wychodki są zwykłej konstrukcyi, liczba ich dla uczni jest 9.

g) Jak często myją i zamiatają sale?
Myją raz w rok, zamiatają raz na tydzień

h) Czy zakład posiada własną salę dla ćwiczeń gimnastycznych?
Nie posiada. Ćwiczenia odbywają się w lecie podczas pogody na podwórzu, w zimie i podczas słoty na korytarzu lub w klasie.

II.) Położenie budynku szkolnego.

a) Czy leży wśród miasta czy też na uboczu? – na uboczu, przy najładniejszej ulicy

b) Czy sąsiedni obszar jest zabudowany lub wolny?
Wolny, gimn. położone wśród publicznego ogrodu spacerowego

c) Czy przy zakładzie znajduje się ogród lub miejsce wolne dla zabawy uczniów?
znajduje się publiczny ogród spacerowy

d) Gdzie młodzież przebywa podczas pauzy między lekcyami szkolnemi?
wychodzi na podwórze, na wolny plac przed budynkiem gimn. (ogród), może chodzić po całym ogrodzie. –

Wymiar sal w metrach

N.	Długość	Szerokość	wysokość
1.	11·13	9·85	3·50
2	11·63	6·30	3·50
3	6·34	6·15	3·50
4.	11·63	6·45	3·50
5.	11·63	6·45	3·50
6	6·15	5·92	3·70
7	11·43	6·15	3·70
8	11·43	6·05	3·70
9	6·10	6·15	3·70
10	6·10	5·96	3·70

Największa sala N. 1. jest rysunkowa. Oprócz niej jest 5 większych sal, z których trzy mają po 5 okien, a 2 tylko po 2 i to w ścianie krótszej (w szerokości) są zatem niedostatecznie oświetlone. W jednej z takich sal (Kl. II) mieści się obecnie 57 uczni, — w innej (Kl. III) 47 ucz. — 4 sale są mniejsze, o 2 oknach, w jednej z nich mieści się obecnie 29 uczni (kl. V.). — Korytarze są dość obszerne, schody wygodne. Budynek jest jednopiętrowy.

Liczba uczniów 308. zapisanych. —

Drohobycz 13/10 1887

[illegible]

do b) i c) kwestyonaryusza.

Nazwa sali	Piętro	Długość	Szerokość	Wysokość	Powierzchnia podłogi	Objętość sali	Powierzchnia okien	Liczba okien	Kierunek światła	Uwaga
		w metrach			m²	m³	m²			
Sala klasy VII (d. fizyki)	I	7,18	8,05	4,45	57,30	254,98	7,61	2	wschód	Używane przez młodzież stale zajęte
" " IIIa	"	7,82	7,15	"	55,91	248,80	7,61	2	zachodn.	
" " IVa	"	7,15	6,00	"	42,90	190,91	7,61	2	"	
" " IIIb	"	8,31	7,15	"	59,42	264,42	7,61	2	"	
" " Ia	II	10,80	7,12	4,12	76,90	316,82	10,70	3	połudn.	
" " Ib	"	7,30	8,05	"	58,76	242,09	7,26	2	wschodn.	
" " V	"	7,32	6,81	"	49,85	205,38	7,26	2	"	
" " VI	"	6,72	7,26	"	48,79	201,01	7,26	2	północn.	
" " IIb		7,30	7,77	"	56,72	233,68	7,26	2	zachodn.	
" " IVb	"	7,30	6,03	"	44,02	181,36	7,26	2	"	
" " IIa	"	7,30	8,31	"	60,66	249,87	7,26	2	"	
Sala gimnastyki	Parter	10,20	6,75	4,42	68,85	304,31	10,79	3	połudn.	czasowo zajęta pr. mł.
Pracown. mech. i muzeum	"	9,82	6,87	"	67,47	298,22	10,79	3	północ	zbiory naukowe
Gabinet chemii	"	6,90	7,68	"	53,00	234,26	7,19	2	zachód	" "
Pracownia "	"	6,92	6,03	"	41,73	184,44	7,19	2	"	czasowo zajęta
Sala "	"	6,82	8,00	"	54,56	241,15	7,19	2	"	" "
Gabinet fizyki	I	10,45	6,95	4,45	72,63	323,20	19,03	5	wsch. połud.	zbiory naukowe
Sala konferencyjna	"	6,84	7,15	"	48,90	217,60	7,61	2	wschód	niezajęta przez młodz.
Przedpokój	"	7,15	2,93	"	20,95	93,22	3,80	1	"	" " "
Kancelarya Dyrekt.	"	6,00	7,12	"	42,72	190,10	7,61	2	północ	" " "
Biblioteka	"	6,75	7,10	"	47,92	213,24	7,61	2	"	zbiory naukowe
Sala modeli gipsow.	"	11,00	7,55	"	83,05	369,57	11,42	3	"	Aula i zbiory nauk.
Sala rysunków odręczn.	"	13,30	7,10	"	94,43	420,21	15,22	4	"	czasowo zajęta
Gabinet rys. odręczn.	"	7,17	2,97	"	21,29	94,74	3,80	1	zachodn.	zbiory naukowe
Gabinet hist. natur.	II	6,02	7,30	4,12	43,94	181,03	7,26	2	północn.	zbiory naukowe
do tegoż przedpokój	"	7,30	2,92	"	21,32	87,83	3,63	1	wschodn.	zbiory naukowe
Gabinet zbior. geograf.	"	11,30	7,70	"	87,01	358,48	10,70	3	północn.	zbiory naukowe
Sala rys. geometryczn.	"	13,35	7,25	"	96,79	398,77	14,53	4	"	czasowo zajęta
Gabinet geom. wykreśln.	"	7,35	2,97	"	21,83	89,93	3,63	1	zachodn.	zbiory naukowe

I Stan budynku szkolnego c. k. wyższej szkoły realnej i gimn. w Jarosławiu

ad a) Gmach został przed 10 laty na użytek c. k. wyższej szkoły realnej z funduszów gminy miasta Jarosławia wybudowany.

ad b i c) szczegółowo na odwrotnej stronie.

ad d) Piece kaflowe opalają się drzewem z wewnątrz sal.

ad e) Ławki starszego i nowszego systemu, ostatnie mają oparcia i siedzenia w stosownej krzywiźnie wygięte, każda na 5 uczniów. W salach rysunkowych używają się stoły i stołki

ad f) Wychodki ze stolcami, oddzielnymi pisoarami, wentylatorami i żelaznemi rurami cynkowemi odprowadzającymi kał do kanału głównego. Dla uczniów przeznaczono 4 ubikacye, każda o 3 stolcach (parter i pierwsze piętro po jednej, drugie piętro posiada 2 ubikacye) zatem 12 stolców ilość dostateczna na 374 uczniów. Mimo tego uważam fetor z wychodków, z których drzwi umieszczono naprzeciw drzwi wchodowych do klas, zatruwający w przerażający sposób powietrze na korytarzach i w salach – z roku na rok odkłada gmina rekonstrukcyę dla braku funduszów.

ad g) Sale myją raz do roku, zamiatają dwa razy tygodniowo.

ad h) Zakład posiada osobną salę gimnastyczną, której podłogę, również jak w sali pracowni chemicznej grzyb bezustannie niszczy.

Prócz braku studni przy gmachu i wyżej przytoczonych wadliwości, gmach przedstawia się imponująco, jest w dobrym stanie i pod względem objętości sal i światła odpowiada wszelkim wymogom.

II Położenie budynku szkolnego

ad a) Leży na uboczu.

ad b) Obszar sąsiedni wolny.

ad c) Posiada ogród przed 8 laty staraniem i kosztem dyrektora założony przy którym znajduje się miejsce wolne (boisko) do zabawy uczniów.

ad d) Podczas pauzy między lekcyami przebywa młodzież w klasach, na korytarzach drzwi otwartych a w porze ciepłej także na boisku obok gmachu.

W Jarosławiu dnia 5° października 1887

[illegible signature]

Gimnazyum Jasło

I.) Stan budynku szkolnego.

Budynek miejski.

a) Czy gmach był budowany na cele szkolne lub nie?

nie

Gimnazyum mieści się w 3 budynkach, z których pierwotnie każdy innemu celowi służył. Gmach główny mieszczący obecnie 5 klas i kancelaryę, salę konferencyjną, gabinet przyrodniczy, był prywatną kamienicą. Drugi gmach budowany był na Radę powiatową, w nim obecnie pomieszkanie dyrektora bardzo obszerne, 2 klasy, biblioteka i gabinet fizykalny. Trzeci gmach, oficyny w podwórzu, w których mieści się sala gimnastyczna i 4 klasy, przerobiony z dawnej wozowni, i dla tego w klasach na dole tego budynku czuć zgniliznę, wilgoć, u dołu ścian saletra.

b) Jaka jest wielkość sal w stosunku do liczby uczniów? (Podać wymiar wysokości, szerokości i długości).

	długość	szerok.	wysokość	liczba uczn.
1.	7·80	6·50	3·62	28
2	8·	6·70	3·42	54
3	6·50	5·90	3·50	49
4	6·60	6·50	3·45	34
5	7·90	7·70	3·	34
6	7·97	7·46	3·	42
7	8·50	7·46	3·	54
8	7·66	7·46	3·	43
9	6·	4·40	3·50	33
10	5·	5··	3·30	30
11	7·90	5·30	3·30	36
12	9·18	5·45	3·30	40

W r. 887 używana, obecnie z powodu zniesienia paralelki nie.—

c) Jak są sale oświetlone? (Liczba okien, szerokość ich

5 klasy mają po 3 okna, 5 po 2 okna, 1 klasa ma 1 okno, 1 okno 1 a drugie wychodzące na dach.
Okna są średniej wysokości i szero-kości.
Ośm klas ma światło dostateczne
4 klasy mają brak światła osobli-wie w zimie, z powodu po części, że sale są głębokie, a okno tylko z jednej stro-ny, po części, że ~~mają~~ niektóre lokal-ności szkolne mają 1 okno i są zaciemnio-ne przyległym budynkiem.

d) Jakie są środki ogrzewania? piece kamyczki
(Rodzaj pieców, czy się pali zewnątrz sal czy też wewnątrz).

Piece kamyczkowe opa-lają się drzewem z we-wnątrz; ciepło dostateczne —

e) Jakie są ławki?

zwykłe — dla starszych za niskie

f) Jakie jest urządzenie wychodków? Liczba takowych prze-znaczona dla uczniów?

Wychodki dotykają do bu-dynku szkolnego — dlatego nie wszystkie odpowiednie. Jest ich 9 na 450 uczniów; 1 na 50 uczniów.

g) Jak często myją i zamiatają sale?

Myją raz na wakacyach.
Zamiatają 2 razy w tygodniu.

Czy zakład posiada własną salę dla ćwiczeń gimnastycznych?

Zakład posiada salę gimna-styczną w budynku przerobionym z wozowni. Ta sala jednak jest za niska (3 metr.) i wilgotna, a ponieważ młodzież się garnie na godziny gimna-styczne, to jest za ciasna.

II.) Położenie budynku szkolne

a) Czy leży wśród miasta czy też na uboczu? w rynku — w dnie targowe hałas pod oknami — otwieranie okien niemożliwe

b) Czy sąsiedni obszar jest zabudowany lub wolny?

b) zabudowany

c) Czy przy zakładzie znajduje się ogród lub miejsce wolne dla zabawy uczniów? dziedziniec

d) Gdzie młodzież przebywa podczas pauzy między lekcyami szkolnemi? na dziedzińcu

między głównym budynkiem a oficyną, jest dziedziniec, gdzie się w lecie i ćwiczenia gimnast. odbywają. W drugim budynku jest drugi dziedziniec oddzielony od pierwszego komórkami i wychodkami. Na tych dziedzińcach przebywa młodzież podczas pauzy. –

Dodatek: Gabinet przyrodniczy ma szczupły lokal z 1 oknem wychodzącym na wychodki. Gabinet fizykalny ma zaciasno – 2 pokoje mniejsze – Biblioteka ma 1 pokój mały – ciasny, Trzeci pokój stoi próżny lecz wilgotny. W tym mieściła się dawniej biblioteka, dla tego też i teraz jeszcze nie, które książki czuć stęchlizną.

c. k. akadem. gimnazyum we Lwowie.

Odpowiedzi na kwestyonarz

I. co do stanu budynku szkolnego:

a) Gimnazyum umieszczone w gmachu „Narodnyj dim" przy ulicy Ormiańskiej № 1., nie budowanym na cele szkolne.

b) Wielkość sal w stosunku do liczby uczniów, i
c) oświetlenie sal:

piętro	klasa	liczba uczniów	wysokość (sali, w metrach)	szerokość (sali, w metrach)	długość (sali, w metrach)	liczba (okien)	szerokość (okien)	wysokość (okien)
I.	przygotowawcza	30	4·6	6·6	4·2	1	1·25	2·0
						(ku połudn. – z lewej strony)		
I.	I.b.	39	4·6	9·3	7·5	2	1·25	2·0
						(ku połudn. – z lewej str.)		
III.	I.a.	45	4·3	7·1	10·7	2	1·15	1·57
						(ku zachod. – z lewej str.)		
III.	II.	58	4·3	9·5	12·0	3	1·15	1·57
						(ku połudn. – z lew. str.)		
III.	III.a.	34	4·3	12·5	8·5	2	1·6	2·0
						(ku północy – z lewej str.		
III.	III.b.	34	4·3	4·7	6·5	2	1·15	1·57
						(ku połudn. – z lew. str.)		
III.	IV.a.	32	4·3	4·5	7·5	2	1·15	1·57
						(ku połudn. – z lew. str.)		
III.	IV.b.	31	4·3	4·5	9·2	2	1·15	1·57
						(ku wschod. na mur oddalony nie więcej jak 4 metry, z lewej str.)		
III.	V.	39	4·3	8·0	6·3	2	1·15	1·57
						(ku zachod. – z lew. str.)		
III.	VI.a.	30	4·3	4·5	6·9	2	1·15	1·57
						(ku połudn. – z lew. str.)		
III.	VI.b.	31	4·3	8·6	7·5	2	1·15	1·57
						(ku zachod. – z lewej str.)		
III.	VII.	49	4·3	12·0	7·2	3	1·15	1·57
						(2 ku zachod. z tyłu, 1 ku półn. z lew.		
II.	VIII.	40	4·6	8·0	7·5	2	1·15	1·7
						(ku zachod. – z lew. str.)		

Uwaga. Szerokość sal obliczano w tym kierunku, w którym stoją ławki. Otóż w sali III.a., która w tym kierunku mierzy 12·5 metr., światło dochodzi ledwie do połowy sali; a że okna wychodzą ku północy, więc bardzo późno się rozwidnia, a wcześnie zapada zmrok.

d.) Piece we wszystkich salach kamyczkowe, opalane z zewnątrz drzewem.

e.) Ławki te same, na których siadywali dziadkowie, a może i pradziadkowie teraźniejszych uczniów. Kilka ławek jest, niby to nowszej konstrukcyi, z oparciem w tyle.

f.) Wychodki są zupełnie tak samo urządzone, jak zdarzało mi się widzieć w Kulikowskiej karczmie; a jest ich aż cztery dla wszystkich klas i uczniów, mianowicie 3 na 3. piętrze, 1 na 2-giem. – Na 1. piętrze niema dla uczniów gimnazyalnych żadnego wychodka; muszą zatem biegać na drugie lub trzecie piętro.

g. Sale myją raz każdego roku, t.j. w czasie feryj; zamiatają je dwa razy w tygodniu; do gospodarza klasy jednak należy dopilnować, by czasem nie stała sala niezamiatana przez dwa tygodnie.

h.) Własnej sali do ćwiczeń gimnastycznych niema. Naukę gimnastyki pobierają uczniowie w towarzystwie „Sokół".

II. co do położenia budynku szkolnego:

a.) Gimnazyum leży w śródmieściu.
b.) Od strony zachodniej po leży przy placu zw. Castrum, od południowej przy bardzo wązkiej ulicy ormiańskiej, na której turkot wozów nigdy nieustaje; od strony wschodniej przypiera do innych zabudowań, a klasa IV.b. otrzymuje światło drogą oknami, wychodzącymi na bardzo ciasne podwórze i na mur sąsiedniego domu, odda=

łony nie więcej, jak o 4 metry. Nareszcie ze strony północnej ma przed oknami cerkiew.

c.) Wolnego miejsca dla zabawy uczniów niema żadnego.

d.) Podczas pauzy między lekcyami szkolnymi przebywa młodzież na przestronnych i jasnych korytarzach.

Gimnazyum Franciszka-Józefa we Lwowie.

I.

Stan budynku szkolnego.

a.) Czy gmach był budowany na cele szkolne lub nie?

Główny budynek przy ulicy Batorego wybudował magistrat miasta Lwowa w r. 1876. z przeznaczeniem na gimnazyum, ale filia, w której mieszczą się klasy I. c. II. b, III. b i III. c znajdują się w kamienicy prywatnej na II. piętrze przy ulicy pańskiej.

b.) Jaka jest wielkość sal w stosunku do liczby uczniów?

W gmachu głównym mieszczą się klasy:

w parterze: IV. a mająca wysokości metrów 3·87, szerokości metrów 7·63, długości metrów 8·06 — i IV. b. tej samej wysokości i długości a szerokości metrów 7·48

na I. piętrze mają wszystkie klasy tę samą wysokość metrów 4·08 i długość metrów 8·22, a różnią się szerokością, a mianowicie klasa I. a ma metrów 7·56, I. b metrów 7·79, II. a metrów 7·79, III. a metrów 7·56, V. a metrów 7·87

na II. piętrze wysokość we wszystkich klasach wynosi metrów 4·08 a długość 8·22, szerokość zaś w klasie V. b metrów 7·56, w VI. a metrów 7·79, VI. b metrów 8·03, w VII metrów 7·56 w VIII. a metrów 8·03, w VIII. b metrów 7·79.

Na filii klasa I. c ma wysokości metrów 2·94, szerokości metrów 5·88, długości metrów 9·24, klasa II. b. tej samej wysokości i szerokości a długości metrów 10·08, III. b wysokości metrów 3·36, szerokości metrów 7·56, III. c w kształcie romba ma wysokości metrów 2·94, szerokości (boki nierównoległe) metrów 7·56 i 8·40, długości (boki równoległe) metrów 6·72 i 7·98.

Liczba uczniów w poszczególnych klasach wynosi: w I. a 52, w I. b 51, w I. c 46, w II. a 54, w II. b 55 w III. a 49, w III. b 43, w III. c 45, w IV a 46, w IV. b 46, w V a 48, w V. b 47, w VI. a 30, w VI. b 30, w VII. 51, w VIII. a 40, w VIII. b. 39.

c. Jak są sale oświetlone?

W gmachu głównym w każdej klasie są po 2 okna, trzyskrzy.

które wysokości metrów 2·52, szerokości metrów 1·68. Na filii w klasach I.c, III.b i III.c po dwa okna szerokości metrów 1·62, wysokości metrów 1·92, w klasie II.b takie same 3 okna.

d. Jakie są środki ogrzewania?

Zwykłe piece kamyczkowe, w których pali się wewnątrz sali; na filii są po 2 piece, w klasach I.c i III.c jeden piec żelazny a jeden kamyczkowy.

e. Jakie są ławki?

Przeważnie są jeszcze ławki starej konstrukcyi, 4, 5, 6 siedzeniowe, a wprowadza się zwolna nowe ławki 2 siedzeniowe.

f. Jakie jest urządzenie wychodków? Liczba takowa przeznaczona dla uczni.

Wychodki są zbudowane na kanale i w gmachu głównym są w parterze 3 wychodki, na 1szem piętrze 4, na 2im piętrze 4, a na filii 2 wychodki dla uczniów połączone z pisoarami.

g. Jak często myją i zamiatają sale?

Sale myją się w czasie dłuższych feryj, a zamiatają się co środy i soboty.

h. Czy zakład posiada własną salę dla ćwiczeń gimnastycznych?

Sala gimnastyczna w głębi ogrodu położona służy dla ćwiczeń gimnastycznych uczniom gimnazyum Franciszka Józefa i obok leżącej szkoły realnej.

II.

Położenie budynku szkolnego.

a. Czy leży wśród miasta czy też na uboczu?

Główny gmach stanowi róg ulicy Batorego i Kamiennej, ale okna wszystkich sal klasowych wychodzą na ulicę Batorego bezpośrednio idącą popod gmach gimnazyalny. Filia zaś leży przy ulicy pańskiej a okna sal wychodzą na dziedziniec kamienicy.

b. Czy sąsiedni obszar jest zabudowany czy wolny?

Do gmachu głównego przypiera bezpośrednio przy ulicy Kamiennej zabudowanie szkoły realnej, a przy ulicy Batorego dziedziniec więzienia przy sądzie karnym, za gmachem zaś znajduje się ogródek, należący do gimnazyum i dziedziniec.

c. Czy przy zakładzie znajduje się ogród lub miejsce wolne dla zabawy uczniów?

W tyle gmachu jest ogródek, na który młodzież w lecie podczas pauzy wychodzi.

d. Gdzie młodzież przebywa podczas pauzy między lekcyami szkolnymi?

Latem w ogródku, zimą w klasach i na korytarzach.

Lwowskie c. k. gimnazyum II.

I.) Stan budynku szkolnego.

a) Gmach nie był budowany na cele szkolne; dwa domy 2. piętrowe prywatne adaptowano.

b) Wielkość sal miarą metryczną.

	dł.	sz.	wys.		dł.	sz.	wys.
1.	7·50	6·25	3·75	12.	7·30	5·90	3·45
2.	6·00	6·50	3·75	13.	9·30	5·40	3·45
3.	6·50	6·50	3·75	14.	12·05	5·45	3·45
4.	13·95	5·46	3·48	15.	12·00	5·40	3·48
5.	6·10	5·70	3·45	16.	10·40	5·05	3·32
6.	5·95	5·60	3·48	17.	11·93	5·30	3·32
7.	11·60	5·30	3·48	18.	11·40	5·05	3·20
8.	10·90	5·05	2·75	19.	5·10	4·30	3·45
9.	11·50	5·10	3·45	20.	8·50	3·25	3·75
10.	13·68	5·20	3·45	21.	4·65	4·48	3·45
11.	9·25	5·40	3·48	22.	9·50	4·25	3·48

Prócz tego w 10 salach mieści się: gabinet fizykalny (4), gabinet historyi naturalnej (3), biblioteka dla nauczycieli, dla czasopism i programów, dla uczniów.

Przeciętna ilość uczniów w klasie 39.

c) Oświetlenie sal: po 2 (lub 3) okna z 2^{m} 8^{cm} dług., 1^{m} 7^{cm} szerok. w sali; światło zachodnie i wschodnie; od zachodu za blisko drzewa, stąd parter szczególnie ciemny.

d) Środki ogrzewania: piece z cegły; palowisko z korytarzy, w 4 salach wewnątrz.

e) Ławki starej konstrukcyi na 5-6 uczniów

f) Wychodki bardzo złe, we środku budynku, wąskiemi korytarzami oddzielone od sal klasowych, liczba za mała n.p. po jednym pisoarze na piętro.

g) Myją sale raz na rok, zamiatają dwa razy tygodniowo

h) Własnej sali gimnastycznej nie ma.

II.) Położenie budynku szkolnego.

a) Budynek leży blisko śródmieścia przy Wałach Gubernatorskich

b) Sąsiedni obszar niezabudowany

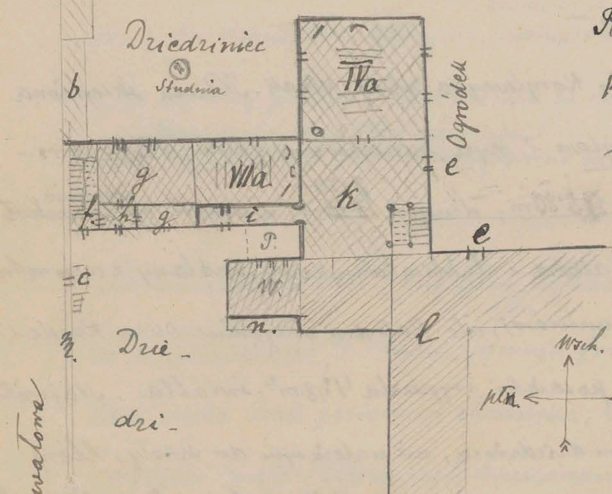
c) Dziedzińca wprawdzie nie ma ani własnego ogrodu, ale od strony zachodniej plantacye publiczne, gdzie też młodzież na pauzach przebywa.

Gimnazyum czwarte we Lwowie.

Ad. II. i I. a. Gimnazyum czwarte założone w r. 1879, liczące 763 uczniów rozdzielonych na 18 klas i zatrudniające wraz z dyrektorem trzydziestu nauczycieli, mianowicie 16 profesorów, z których ~~dwóch~~ jeden ma dłuższy urlop i 14 zastępców mieści się w trzech wynajętych, od siebie znacznie oddalonych ubikacyach, mianowicie 1. Kl. 8, Kancelarye i gabinety w budynku klasztornym OO. Bernardynów przy ulicy wałowej, klas 5 przy ulicy Czarnieckiego w kamienicy prywatnej p. Głowackiego l. 3 i klas 5 przy tejże ulicy l. 10 p. Głowackiej. Wszystkie zatem ubikacye leżą w śródmieściu, nie były budowane na szkołę i pod każdym względem sprzeciwiają się zasadom bezpieczeństwa i higieny szkolnej. Nadto jest to gimnazyum umieszczone w pobliżu gimnazyum niemieckiego i gimnazyum Franciszka Józefa w części ~~północnej~~ miasta wschodniej – za czem idzie że części miasta zachodnia i ~~północna~~ południowa, obecnie najlepiej zabudowane ku dworcom kolejowym nie mają zakładów naukowych średnich. Jestnież przeto już od pięciu lat rozporządzeniu ministeryalne, spowodowane uchwałą rady miejskiej, by to gimnazyum przeniesiono w tamtę stronę, gdyby się odpowiedni lokal znalazł. W ostatnich dniach czerwca b. r. złożył ofertę Emil Brejer, w której ofiarował się wybudować stosowny gmach na swym gruncie w pobliżu gmachu sejmowego – dotąd atoli planów nie przedłożył.

Ze względu na podział tego gimnazyum na trzy grupy potrzeba każdą opisać osobno, by odpowiedzieć na szereg punktów Kwestyonarza t. j. II b, c i d.

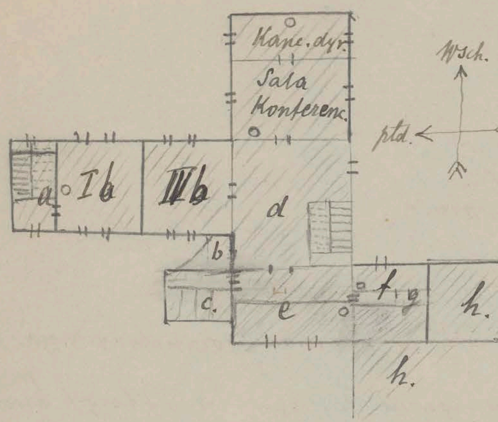
A) Klasy i gabinety w ~~zakła~~ klasztorze Bernardynów mają umieszczenie najkorzystniejsze a chociaż budynek z salami na dole ostrołukowo-płasko ~~sklepionymi był~~ w innym celu po r. 1600 przeniesiony, to od dawna mieściły się w nim szkoły, mianowicie ~~t. z. gimnazyum bernardyńskie~~ ze 30 lat gimnazyum akademickie, później zaś od 1863 do r. 1879 gimnazyum Franciszka Józefa. Dobrą stroną budynku jest odosobnienie i obszerny dziedziniec, jakoteż chłód w dni gorące z powodu bardzo

grubych murów (na dole 165 cm., na pierwszem piętrze 132 cm., na drugiem piętrze 96 cm.) ujemną brak wentylacyi, oświetlenie, wychodki i wejście. Również ujemną stroną jest to, że klasy mieszczą się w różnych zakamarkach starożytnej budowy, na dole, pierwszem i drugiem piętrze, przez co nadzór podczas pauz jest utrudniony.

Objaśnienie planu (dół).

a. Kamienica piętrowa na dawnym fortecznym murze.
b. dom parterowy i kuźnia.
c. furtka do stróża i szkoły.
d. brama główna.
e–e droga ze szkoły przez korytarze do Kościoła.
f. sionka i schody (do Kl. Ia i Ib. na piętrach)
g. pomieszkanie tercyana.
h. Kuchnia tercyana.
i Korytarz wiodący do szkoły.
K. Klatka schodowa
l. Klasztor.
m. mur.
P. Pisoary
W. Wychodki
n. gołębnik tercyana.

Plan pierwszego piątra.

a. sień i schody do Kl. I a i I b. (I b na II piątrze)

b galerya do wychodków.

c. wychodki

d. Klatka schodowa i schody.

e pokój należący lerar do klantorow.

f. gabinet dla historyi naturalnéj; g. nyża.

h. h. Klantóri.

Sytuacya piątra drugiego jest takasama. Nad salą Konferencyjną jest Klasa VIII, nad Kancelaryą dyrektora gabinet ~~chemiczny~~ fizykalny, nad Kl. I b Kl. I a, nad IV b Kl. I c, nad e Kl. VIII b. a w końcu nyża g ~~pod przedzieloną ścianą nad dachówką~~ tworzy Korytarz, z którego wchodzi się do gabinetu chemicznego, małego pokoiku nad f. i g nad gabinetem dla historyi naturalnéj. Wychodków jest na dole i piątrze drugiem po trzy, na piątrze pierwszem dwa i jeden zamknięty dla użytku profesorów.

Rozmiary: Dziedziniec częściowo brukowany wynosi w przybliżeniu 1100 m². Niema na nim żadnego drzewa ani krzewu, tylko w niektórych latach uprawia na małéj części pod murem teryan parę grządek, mianowicie sadzi kukurudzę. Tego roku nie było nic. Tutaj przechadzają uczniowie pauzy, pod dozorem profesorów. Gimnastycznych przyrządów ani sali gimnazyum owszem nie posiada. Naukę gimnastyki pobierają uczniowie w Sali Tow. Sokoła, od nauczyciela tegoż Towarzystwa.

Ad. I. b. Kl. I a i I b są jednakie. Obydwie mają po 410 cm. wysokości, 770 cm. szerokości i 790 cm. długości, czyli 249·80 m³ przestrzeni. Ponieważ liczba uczniów wynosi po 53 zatem na 1 ucznia wypada 4·6 m³ powietrza. Każda z nich jest oświetlona 4 oknami po dwa po stronie zachodniéj i wschodniéj. Szerokość okna 1·30 m, wysokość ~~szerokość~~ 1·73 m. czyli na 60·83 m² posadzki wypada 8·99 m² światła. Załamanie światła padającego ze stron przeciwnych niekorzystne dla oczu, oprawa szyb i firanki niedobre. Sale ogrzewają się piecami kamykowymi z wewnątrz, stojącymi z tyłu za ławkami zbyt blisko. O punktach c, f, g. niżej; o h. mówiono. Tutaj wymienić potrzeba, że wychodki na dole zbyt odległe, zwłaszcza od II piątra. Dostęp ztąd, schody szczególniéj z ~~pierwszego~~ dołu na ~~drugie~~ pierwsze piątro spadziste: 8+18 schodów, a na drugie piętro 15+16 (dwuramienne). —

Kl. VIII a na dole, drzwi naprzeciw drzwi wchodowych do korytarzyka obok kloak. Klasa sklepiona ~~płasko-ostrołukowo~~ gwiaździsto (komplikowana), część jednak łuków przechodzi na korytarz i nyżę niewyzyskaną z tyłu; z tego powodu nie da się obliczyć dokładnie przestrzeni w m³. Szerokość ~~9~~ 5·80 m; długość ~~12·15~~ 8·70 m; wysokość ~~od wierzchołka~~ średnia sklepienia 4 m. Uczniów 31. Piec w nyży między katedrą i tablicą kamykowy, opalany z wewnątrz. Okna dwa wschodnie, dają światło dobre (pod lewą rękę uczniów), ale katedra w cieniu. Okno każde ma 1·30 m. szerokości, 1·73 m. długości. Na 40·46 m² posadzki wypada 4·48 m² światła. Największą niedogodnością jest sąsiedztwo ślusarza na przylegającym dziedzińcu, nie należącym do szkoły, który często dosyć głośno się zachowuje kując sztaby lub blachy. (Około 161·84 m³, na 1 ucz. 5·22 m³ powietrza)

Kl. IV a jest zarazem jako najobszerniejsza salą egzortatyczną i w niéj zbierają się uczniowie na wieczorki mickiewiczowskie. Oświetlona 4 oknami naprzestrzał, od północy i południa. Okna

Posadz[...] 60·83 światła

mają taki sam wymiar jak w VIIa. Długość sali 13·15 m, szerokość 9 m, wysokość 4·22 m. razem ~~na~~ 499·43 m³ przestrzeni. Na 118·35 m² posadzki przypada 8·96 m² światła. Światło z przeciwnych stron niezdrowe dla uczniów siedzących w środku (dwa rzędy ław) – a dla grubości murów i oddalenia okien złe załamanie (cień) dla siedzących między oknami. Odległość okien od siebie w całym budynku o m. (Uczniów 50 na 1 ucz. 10 m³ pow.)

I piętro. Kl. IVb szerokość 7·90 m, długość 8·65 m, wysokość 4·10 m, przestrzeni 284·15 m³. Okien 3 od 2 wschodu i zachodu. Uczniów 51, więc na 1 ucznia 5·5 m³ powietrza. (Posadzki 68·33 m² światła: 6·72 m²) Piec kaflowy z wewnątrz ogrzewany, stoi w tyle za ławkami – za blisko. Dwa rzędy ław. ~~Światło jak w VIIa.~~ Wychodków 2 na piętrze, bez pisoarów.

– ~~Kl.~~ Piętro II. Kl. I c. ~~jak kl.~~ dług. 8·85 m. szerok. 8·80 cm. wysokość 3·37 cm Uczniów 54. więc na 1 ucznia ~~3·7~~ 4·7 m³ powietrza. 4 okna. ~~Posadz. 75·68 m²~~
Przestrzeni 295·04 m³. – Posadzki 75·68 m² – Światła 8·96 m².

Kl. VIII szerokość 8·70 m, długość 9·25 m, wysokość 3·37 m. Okien 2 (od południa i północy). Dwa rzędy ław. ~~Światło jak w VIIa.~~ Przestrzeni: 359·18 m³. Na 80·47 m² posadzki 4·48 m² światła. Uczniów 38 więc na 1 ucznia 9·45 m³ powietrza. Piec za ławkami, kaflowy, z wewnątrz ogrzewany.

Kl. VIIb. szerokość 4·90 m, długość 9·45 m, wysokość 3·05 m. Na 46·3 m² posadzki 3·28 m² światła. Okien dwa na zachód. Gorąco w lecie i smród z wychodków. ~~Na~~ Przestrzeni: 141·21 m³ Uczniów 30, na 1 ucz. m³ ~~4·7~~ 4·7 powietrza. Piec kaflowy, z wewnątrz opala się; stoi ~~za ławkami~~ bardzo blisko z boku od ostatnich ławek. Okien dwa po 173 cm. wysokości a 95 cm szerokości. –
Wychodków trzy.

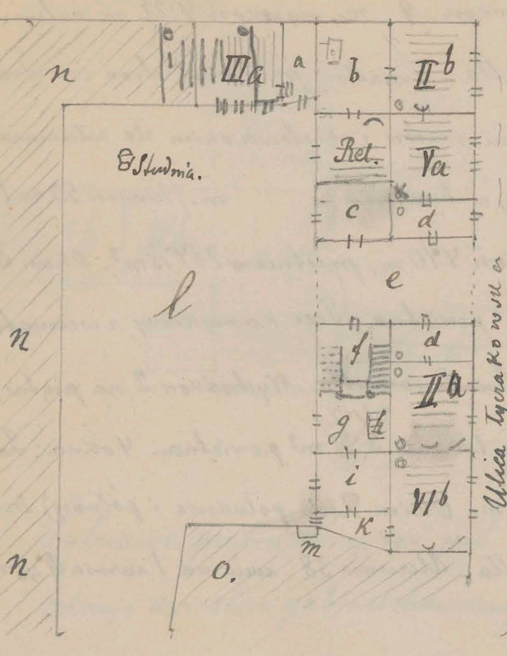
Wychodków bez pisoarów, prócz rynny blaszanej i rynsztoka brukowanego na dole dla Kl. Ia Ib, IVa i VIIa tj na 195 uczniów trzy! Na I piętrze dla Kl. IVb więc na uczniów 51. dwa. Na II piętrze dla Kl VIIb, VIII i Ic ~~trzy~~ t.j na uczniów ~~145~~ 122 trzy. Wychodki na piętrach bez pisoarów, nawet bez rynien, prymitywne i nieodstępne...

Gabinety ciasne. Dla historyi naturalnej maleńki pokoik z dużą ciemną szafą, dla fizyki za VIII klasą długi ale wązki pokój, nieprzystępny podczas godzin szkolnych; dla chemii maleńki pokoik; biblioteka w sali konferencyjnej nabita w kilku szafach. Geografowie tułą się z mapami, globami i obrazami Langla po kątach w sali konferencyjnej.

Sale bielą raz na rok, w wakacye, wtedy także myją po bieleniu podłogi, ławki i okna, zamiatają dwa razy na tydzień. Proch ściera codziennie – uczniowie i profesorowie surdutami. Do obsługi jest jeden tercyan – stary, który ma także obowiązek rąbać drzewo na opał.

Wyjście. Kl. Ia i Ib mają wyjście wprost z sieni na skrzydle. Dla Kl. innych otwiera tercyan drzwi ku kościołowi, którymi można dostać się na drugi dziedziniec i obejść na około klasztor i kościoła na plac bernardyński; powstaje stąd ogromny przeciąg – ale opróżnia się budynek prędzej, bo wejście do korytarza i wązkie, ma tylko 1·23 m. szerokości. (Korytarz sam ma 1·80 m. szerokości) W razie popłochu ogromne niebezpieczeństwo duszenia się. –

B. Klasy pod l. 3 przy ulicy Tyczakowskiej znajdują się na dole w dużej dwupiętrowej kamienicy a mianowicie 4 klasy zajmują front, jedna zaś ma okna na obszerny dziedziniec. Okna są tak nisko nad poziomem chodnika, że przechodzących do połowy ciała widać, stąd każdy do klasy zaglądać może. Ulica jest brukowana kostkami; należy do najszerszych i najbardziej uczęszczanych wiedzie bowiem do Winnik. Przy niej znajdują się szpitale: wojskowy i powszechny, stąd częste pogrzeby, marsze wojska na ćwiczenia lub z powrotem, odwożenie chorych, opału dla szpitali i t. p. Okien otwierać nie można, gdyż mówiącego wcale byłoby słychać a nadto zaglądający do okien robiliby dystrakcyą.

Filia pod l. 3 przy ulicy Tyrakowskiej jest odległa od furtki przy głównym budynku o 380 kroków.

Objaśnienie planu.

a sionka ciemna z kilkoma schodami do kl. IIIa

b. ciemna kuchnia z wejściem do kl. II b i pokoiku dla religii ruskiej

c. prywatne pomieszkanie.

e sień wjazdowa.

f. klatka schodowa, przez g (sień ze schodami do pierwszego) i kuchnię i wchodzi się do trójkątnego pokoiku k) a stąd do kl. VI b

d-d. przedpokoje. l duży dziedziniec. m wychodki. n mieszkania prywatne. o szopy i stajnie wynajęte dorożkarzom.

Kl. III ciemna, bo nad oknami galerye pierwszego piętra; w kl. II b, Va, II b i VI b muszą okna podczas lekcyi być zamknięte, bo ulica brukowana kostkami jest bardzo uczęszczana więc turkot głuszy mowę, nadto okna nisko nad chodnikiem.

Rozmiary: III a szerok. 5·16 m, dług. 8·10 m., wysokość 3·65 m; 2 okna (2) 1·30 szer. 2·00 wysok. Na 41·79 m² posadzki 9·20 m² światła. Uczniów 43. – Przestrzeni 152·52 m³, na ucznia 3·5 m³ powietrza.

Przedp. szer. 2·59

Kl. II a szer. ~~7·30~~ 7·30 m. dług 5·28 m. wys. 3·65 ca. — Okna dwa szer: 1·30 wys. 2·00 Na 38·44 m² posadzki ~~38~~ 9·20 m² światła. Uczniów 45; przestrzeni 139·28 m³; na 1 ucznia 3·09 m³ powietrza.

Kl. Va szer. 7·30 m. dług 5·28 m. – 3·45 wysok ~~m³~~ Przest. 107·52 Okna 2. Na m² 29·72 posadzki 9·20 m² światła. Na 1 ucznia 2·8 m³ powietrza. Uczniów 38.

Sala religijna szer. 5·20 m. dług 3·95 m. wys. 3·65 ~~wys.~~ Okno 1. Na 20·54 m² posadzki 4·10 m² światła. Przestrzeni 74·97 m³. Uczniów po kilku – w oddzielnych godzinach.

K. II b. Uczniów 45. Szer. 5·28 m. dług 5·63 m. wys. 3·65 m. Na 29·72 m² posadzki 9·20 m² światła Przestrzeni 88·57 m³, na 1 ucznia 1·97 m³ powietrza.

Kl. VI b uczniów 35. Szerok. 5·28 m. dług. 5·61 m. wysokość 3·65 m. Na 29·62 m² posadzki 9·20 m² światła Przestrzeni ~~108·11~~ 88·21 m³, na 1 ucznia 2·2 m³ powietrza.

Kloak przynależnych na 199 ucz. i dom cerzyana: 2 !

N3. Przy Va i IIa dają trochę powietrza przedpokoje 2·59 m. szer. 5·28 dług. a 3·65 wys. ale w zimie jest przepełniony płaszczami z paltotów i parasoli.

Klasy umieszczone w domu przy ulicy Tyrakowskiej nr. 10 są rozrzucone i dla tego planu nie kreślę. Klasa III b naświetlona ma wejście z wjazdowej sieni; naprzeciw mieszka krawiec. Jestto duży pokój o trzech oknach na ulicę Tyrakowską i ma też same niewygody co kl. IIa i b Va i VIb, to znaczy, że okien podczas lekcyi otwierać niemożna z powodu turkotu na ulicy i niskich okien. Klasy Vb. i VIa są na pierwszem piętrze od frontu, a dokąd prowadzą wąskie drewniane ciemne schody. Klasa VIa jest dosyć obszernym pokojem o trzech oknach (właściwie dwa okna i drzwi na werandę), Vb natym kawalerskim pokojem, w którym niema prawie miejsca na katedrę; okien ma dwa. Środkowy pokój służy za sień. Drzwi mogą być tylko do jednej klasy otwarte inaczej przechadzaliby sobie nauczyciele wykładowcy, bo pokój ten jest mały. Okien dla ruchu na ulicy i turkotu otwierać podczas nauki nie można.

Koroną umieszczenia czwartego gimnazyum są ubikacye klas II c i III c. Są to dwa (niskie) pokoje połączone sienią w dziedzińcu w parterowej oficynie przerobione przed dwoma laty ze stajni a przytykające z tyłu do wychodków sąsiedniej kamienicy; z tego powodu jest ściana bocznа zgniła (cegła). Podwórze jest dosyć czysto utrzymane, ale ma powietrze zatrute wychodkami. Na przeciw mieszka-ją w równiej parterowych oficynach ludzie ubodzy – z tąd różne trafiają się sceny i widowiska w czasie lekcyi. Wychodków dla tych wszystkich klas t.j. dla 189 uczniów na dole urządzonych przymiływnie – na przeciw klasy II c.

Rozmiar: Kl. III b. długość 8·20 m. szerokość 5·72 m. wysok. 3·25 m. Okna wysokie (3) (po 1·73 m. szer. 0·95 m.)
Na 46·90 m² posadzki 4·92 m² światła. Przestrzeni 152·42 m³. Uczniów 43. Na 1 ucznia 3·54 m³ powietrza.

V b dług. 8·00 m. szer. 5·78 m. wysok. 3·17 m. Okna 3 ~~jak w III b.~~ (wys. 1·66 m. szer. 0·87) Na 46·25 m² posadzki 4·32 m² światła.
Przestrzeni 146·58 m³. Uczniów 38. Na 1 ucznia 3·8 m³ powietrza.

VI a. dług. 5·35 m. szerok. 5·72 m. wysok. 3·17 m. Okna dwa jak V b. Na 30·60 m² posadzki ~~3·00~~ 2·88 m² światła
Przestrzeni 97·00 m³. Uczniów 28. na 1 ucznia 3·6 m³ powietrza.

II c długość 8·75 m. szerok. 4·75 m. wysok. 2·75 m. ~~...~~ Okna ~~...~~ szerok. ·95 m. wysok. 1·55 m.
Na 41·56 m² posadzki 5·88 m² światła. Uczniów 42 ~~Przestrzeni 114·29 m³~~ Na 1 ucznia 2·72 m³ powietrza. Przestrzeni 114·29 m³

III c. dług. 7·80 m. szer: 4·75 m. wysok. 2·75 m. Okna jak II c. Na 37·05 m² posadzki 5·88 m² światła.
Przestr: 102·98 m³. ~~...~~ Uczniów 38; na 1 ucznia 2·6 m³ powietrza. —
Dla filii nr. 10 wychodek przymiływny na dole jeden!

Dnia 6/10 zwiedził Minister W. i O. Kl. I b. VII a, VII b, VIII i Kancelaryę, potem powiedział Dyrektorowi „Ich verstehe daß die Leitung der Anstalt sehr schwierig ist." Na zaproszenie dyrektora pojechał na filię i zwiedził II b, III a i VI b a po l. 10 III b, II c i III c. Robił różne uwagi z powodu brudu, ciemna zaduchy i wilgoci. Na pożegnanie wyraził ubolewanie (bedauere sehr) że zakład jest tak umieszczony, przyrzekł, że się będzie starał o lepsze „aber versprechen kann ich nichts". Taki sam opis z rysunkami wygotowano po niemiecku dla Ministra, nie wiadomo jednak, czy mu został doręczony. —

Na filiach wszędzie piece kaflowe z zewnątrz ogrzewane, dla czarnoty stojące blisko ławek. Ławki starożwieckie, pokrajane jeszcze zdawna. Teraz jeżeli się ucznia wytępi krajanego ławkę – to zakład wykupuje wszelkiego deskę, bo na jego koszt daje się nowe, lub hebluje.

Wychodki przymiływne, bez pisoarów. Na kl. I b, I a (schodzą z góry) VII a i VI a t.j. na 195 – trzy różnego wieku – do czego należy rodzina strażnika z 10 osób.
Dla kl. IV b więc na 51 ucz. dwa, na II piętrze dla 122 uczniów trzy.
Na filii nr. 20 dla kl. III a, II b, V a, II a i VI b t.j. na 206 uczniów trzy! i stróż (pomocnik)
Na filii nr. 10 dla kl. II c, III c, III b, V b i VI a t.j. na 189 uczniów jeden na dole. —

‡ Liczba wychodków za mała, aby nie dla każdej klasy przeznaczyć wyłącznie osobny wychodek.

Lwowska szkoła realna.

I.) Stan budynku szkolnego.

a) Czy gmach był budowany na cele szkolne lub nie? budynek miejski nowy, umyślnie wybudowany dla szkoły realnej w r. 1876

b) Jaka jest wielkość sal w stosunku do liczby uczniów? (Podać wymiar wysokości, szerokości i długości). Szerok.: 8 m 47 cm Dług. 7 m 74 cm
Przeciętnie ilość uczniów 40.

c) Jak są sale oświetlone? (Liczba okien, szerokość ich i wysokość). po trzy okna w każdej sali, około trzy metry wysokie a 1·5 m. szerokie; [illegible] południowe i północne.

d) Jakie są środki ogrzewania? (Rodzaj pieców, czy się pali zewnątrz sal czy też wewnątrz). piece kamienne, palone w samej klasie.

e) Jakie są ławki? stare zwyczajne na 5–6 uczniów

f) Jakie jest urządzenie wychodków? Liczba takowych przeznaczona dla uczniów? Urządzenie wychodków prymitywne, i tyle wewnątrz budynku. Niektóre sale klasowe dzieli korytarz wąski od ~~[illegible]~~ wychodków. Czystość niezwyczajna ‡

g) Jak często myją i zamiatają sale? Sale myją raz do roku, a zamiatają powierzchownie każdej środy i soboty. Skrapiania klas i wycierania nie ma.

h) Czy zakład posiada własną salę dla ćwiczeń gimnastycznych? Posiada salę gimnastyczną wspólnie z gimnazyum Fr. Józefa.

II.) Położenie budynku szkolnego.

a) Czy leży wśród miasta czy też na uboczu? Wznosi się w śródmieściu przy ulicy Kamiennej.

b) Czy sąsiedni obszar jest zabudowany lub wolny? Budynek przylega z jednej strony do kamienic prywatnych, z drugiej strony do mieszkania dyrektora.

c) Czy przy zakładzie znajduje się ogród lub miejsce wolne dla zabawy uczniów? Dość obszerny dziedziniec ponad dwie aleje kasztanowe.

d) Gdzie młodzież przebywa podczas pauzy między lekcyami szkolnemi? Wśród dnie ciepłe i pogodne na dziedzińcu, w innym czasie w klasach, częściowo na korytarzu.

Budynek gimnazyalny w Przemyślu. 1887/8.

I. Stan budynku szkolnego.

a.) Gimnazyum w Przemyślu umieszczone jest w gmachu pojezuickim i przylega do kościoła jezuickiego, dziś na magazyn wojskowy obróconego, od strony południowej. Mieściło się w nim dawniej 5 klasowe kollegium jezuickie, i niezawodnie był w tym celu stawiany. Budowę rozpoczęto w r. 1627 i od tego czasu nigdy gruntownie nie restaurowano. Zwykłe drzwi trochę większych rozmiarów stanowią wchód. Schody jedne drewniane wmurowane w ściany klatki wchodowej.

b.)

		Długość	Szerokość	Liczba uczniów
Parter	I b.	12·48 m.	7·22 m.	56
	VI b.	7·90	6·16	42
	III b.	6·48	9·16	48
	klasa religii mojżeszow.	6·48	4·11	—
	V b.	6·48	7·27	37.
	VI a.	6·48	7·11	37.
I piętro	VIII a.	6·63	9·16	43.
	I c.	6·63	4·11	29.
	VII a.	6·63	7·27	35.
	V a.	6·63	7·11	39.
	IV a.	8·37	9·16	49.
	VII b.	8·22	5·69	39
II piętro	II b.	6·63	9·16	55
	VIII b.	6·63	8·69	34
	II a.	6·63	11·38	43
	III a.	8·53	9·48	49
	I a.	13·27	6·00	59
	IV b.	12·95	6·00	47
				741

Wysokość sal wynosi 3·89m. – Co do wysokości jednak trzeba zauważyć, że przeważna liczba klas ma ciężkie sklepienia, przez co przestrzeń wewnętrzna przynajmniej o 1/6 się zmniejsza. Przez całą długość budynku prowadzą na wszystkich piętrach obszerne korytarze szer. 4·72 m, ale w części środkowej ciemne. – Wymiary podane są według planu urzędowego. Wogóle 11 klas jest sklepionych.

c.) Parter. I b. 3 okna od wschodu kratowane
2 od południa, do których uczniowie twarzami zwróceni.
VI b. 2 " " kratowane
III b. 2 " "
klasa relig. 1. " "
V b. 2 " "
I Piętro VIII a. 2 " "
I c. 1 " "
VII a 2 " "
V a 2 " "
IV a. 2 " "
VII b. 2 od wschodu, uczniowie mają światło z tyłu.
II Piętro II b 2 od południa
VIII b. 2 " "
II a. 3 " " uczniowie mają światło z tyłu.
III a. 2 " "
I a. 3 od wschodu, uczniowie mają światło z tyłu.
IV b 3 od zachodu.

Okna na dole i na I piętrze są 1·84m. szerokie i 1·25m. wysokie, na II piętrze szerokość ich jest taka sama, ale wysokość wynosi tylko 1·71. Z powodu znacznej grubości murów, zwłaszcza na dole i I piętrze tworzą wycięcia okien głębokie framugi, które wiele światła odbierają. Storów nie ma nigdzie pomimo południowego słońca w przeważnej części klas. –

d.) Do ogrzewania służą zwykłe piece kamyczkowe opalane od strony korytarza. Tylko VI b. na dole i IV b. na II piętrze mają opalenie z pokoju. Ta ostatnia sala ma 2 piece ale niestety jeden nie do użycia

bo się z niego dymi bardzo. Pod tym względem jest to sala najniekorzystniej położona. Jedną ścianą przytyka do wspomnianego kościoła (magazynu), drugą do gabinetu fizycznego, nie dającego się ogrzać a spoczywa na równie nie opalanej nawie bocznej kościoła. Temperatura w zimie w chwili, gdy się uczniowie znajdują w klasie, rzadko wynosi więcej, jak 8° R. a mierzono nawet 6°. Podobnie położona, choć cieplejsza, jest klasa I A na II piętrze, po drugiej stronie kościoła. Mają jeszcze tę wadę, że dach nad nimi kryj niżej jak dach nad główną nawą kościoła, wskutek czego stosownie do wiatru w jednej lub w drugiej się dymi. Za tymi klasami leżą gabinet fizyczny i przyrodniczy, które z tych samych przyczyn nie mogą być ogrzane ani nawet opalane. Sufit w gabinecie historyi naturalnej grozi zawaleniem z powodu przegnicia ~~sufitu~~.

e.) Ławki są drewniane, nie lakierowane, konstrukcyi starej, powszechnie znanej, długości rozmaitej stosownie do rozmiarów sal, większa część bardzo stara; o wygodzie nie ma mowy, w wielu klasach ledwie pół metra przypada na jednego ucznia. W klasach I a i II a ustawione są ławki aż w trzy rzędy, zresztą wszędzie w jeden rząd.

f.) Wychodki umieszczone na każdem piętrze w przedłużeniu korytarzy są ze wszech miar niekorzystnie urządzone; od korytarzy oddzielone są tylko małymi przedpokojami. Drzwi otwierają się wprost na korytarz, często przez lenistwo uczniów są wcale niezamknięte, wskutek czego smród nieznośny rozchodzi się zwłaszcza w wilgotne dnie po całym budynku. – Liczba wychodków dla uczniów na dole 5 na I i II piętrze po 4.

g.) Zamiatają sale dwa razy na tydzień (środy i soboty). Ile razy myją nie wiadomo, ale nie częściej jak 2 razy rocznie. Podłoga stara, nierówna, sękata, żadną miarą nie da się do czystości wymieść. –

h.) Sali gimnastycznej zakład nie posiada.

II. Położenie budynku szkolnego.

a.) Zakład jest położony na uboczu, a jednak blisko samego śródmieścia na północnym stoku wzgórza, które się ciągnie na południu od miasta. Niekorzystne jest bardzo bliskie sąsiedztwo gr. kat. katedry, bo częste dzwonienie uniemożebnia naukę.

b.) Z dwóch stron obszar sąsiedni jest wolny i tworzy plac noszący imię Czackiego.

c.) Ogrodu ani nawet podworza stosownego zakład nie ma.

d.) W czasie pauzy przebywa młodzież na korytarzach, albo na otwartym placu przed gimnazyum, który jednakże jest zupełnie niestosowny do zabawy, bo leży przy gościńcu publicznym i ułatwia młodzieży wycieczki do miasta. —

I. Stan budynku szkolnego.

a) Gimnazyum mieści się w dwupiętrowym gmachu, umyślnie na ten cel zbudowanym kosztem miasta według planu zatwierdzonego przez Wysokie Ministerstwo oświaty.

b) W tym gmachu znajdują się następujące sale:

	długa	szeroka	wysoka	Dla uczniów:
na II. piętrze:				
sala (opróżniona obecnie)	8·30 m	4·65 m	4·40 m	—
„ gabin. fizykalnego	8·60 „	5·40 „	„	—
„ do wykładów fizyki	8·30 „	6·65 „	„	—
„ klasy IV.	9·00 „	5·90 „	„	38
„ gab. hist. natural.	12·30 „	6·65 „	„	—
„ klasy III.	8·30 „	6·65 „	„	48
„ „ VIII.	8·30 „	5·40 „	„	34
„ „ VII.	8·30 „	5·15 „	„	19
na I. piętrze:				
sala biblioteki	8·60 „	5·40 „	„	—
„ dla rel. gr. katol.	8·30 „	4·65 „	„	—
„ konferencyjna	8·30 „	6·65 „	„	—
„ na przedpokój	5·90 „	3·00 „	„	—
„ na kancelaryę dyrektora	5·90 „	5·70 „	„	—
„ kl. I.a. i dla exhort. rit. lat.	12·30 „	5·90 „	„	31
„ „ II.a	8·30 „	6·65 „	„	31
„ „ V.	8·30 „	5·40 „	„	34
„ „ VI.	8·30 „	5·15 „	„	23
na dole:				
sala dla gimnastyki	8·55 „	5·75 „	„	—
„ klasy I.b.	8·00 „	6·50 „	„	31
„ „ II.b.	7·95 „	5·25 „	„	30

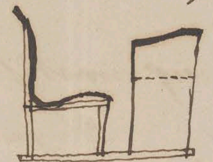
c) Oświetlenie sal jest zupełnie odpowiednie, gdyż okna są 2·25 m wysokie i 1·25 m szerokie i rozmieszczone w następujący sposób:

w klasie:	I.a.	I.b.	II.a.	II.b.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.
ze względu na uczniów: z lewej strony:	4	2	2	3	2	3	3	2	2	3
z tyłu:	.	2	2	.	2	.	.	.	.	.
z przodu:	.	.	.	.	.	.	.	1	1	.
Razem	4	4	4	3	4	3	3	3	3	3

Sale przeznaczone na klasy mają światło wschodnie, zachodnie i północne z przewagą północnego.–

d) Sale ogrzewane są zapomocą pieców kamyczkowych, w których paleniska urządzone są z wewnątrz sali. Każda sala posiada u góry w ścianie wentylator kominowy, dający się zamknąć z sali żelaznymi drzwiczkami.

e) Uczniowie siedzą po pięciu w ławkach ulepszonej konstrukcyi, jak wskazuje załączony przekrój poprzeczny:

Wysokość ławek zastósowana jest ile możności do wzrostu uczniów.

f) Na wychodki przeznaczono
na dole 1 ubikacyą z 2 osobnymi, zamykanymi przedziałami,
„ I. piętrze 2 ubikacye „ 5 „ „ „
„ II „ 2 „ „ 6 „ „ „

Dla załatwiania grubszych potrzeb. W każdym przedziale umieszczony jest w tym celu w stolcu nakrywany metalowy lejek, wewnątrz emaliowany. Po dwa sąsiednie lejki łączą się z rurą przechodzącą przez wszystkie piętra. Przez każdą ubikacyą wychodkową przebiegają z góry na dół 2 takie oblicowane metalowe rury i kończą się u góry wentylatorami.

Do załatwiania potrzeb mniejszych urządzono w przeznaczonych ubikacyach przy jednej ścianie cementowane, kamienne ścieki.

Nadzwyczajnym, szczególnym pomysłem jest wchód do tych ubikacyj z korytarzy, które przy stałym nawet wietrze w niepomyślnym kierunku pełne są nieprzyjemnej i szkodliwej woni mimo, że do wychodków prowadzą drzwi podwójne i w ...anych wychodkach zostawiono dla wentylacyi otwór zadrutowany szerokości ... u sięgający od podłogi do sufitu.

g) Sale i korytarze myją się raz w roku, podczas wielkich feryj, zamiatają się 2 razy w tygodniu.

h) Zakład posiada w samym że gmachu szkolnym prowizoryczną salę do ćwiczeń gimnastycznych, miasto jednak obowiązane jest kontraktem do wybudowania osobnej sali gimnastycznej.

II. Położenie budynku szkolnego.

a) Budynek gimnazyalny leży na uboczu. Mimo to młodzież rit. lat. ... blisko kościół parafialny, do którego uczęszcza na nabożeństwa; młodzież zaś rit. gr. musi przechodzić przez rynek i przeciskać się wprost przez tłumy ludu, by się dostać do cerkwi.

b) W sąsiedztwie gimnazyum znajdują się po obu bokach domy prywatne w odstępach po 10m; od frontu przechodzi obok gmachu ulica w odstępie 15m, a z tyłu znajduje się dość obszerny dziedziniec, poza którym leży ogród spacerowy miejski.

c) Na tym to dziedzińcu odbywa młodzież gimnazyalna ćwiczenia gimnastyczne w lecie, w porę pogodną; w słotę i w chłodną porę odbywają się te ćwiczenia w sali gimnastycznej. Na dziedzińcu ustawione są ważniejsze przyrządy gimnastyczne.–

d) Pauzy między lekcyami szkolnymi przepędza młodzież na wspomnianym dziedzińcu w lecie i w pogodną porę; w dni dżdżyste lub zimowe pozostaje w klasach lub częściowo korzysta z korytarzy, które są nieco za wązkie, mają bowiem 2·50m szerokości.–

Od grona profesorów c. k. gimnazyum
w Sanoku dnia 5º października 1887.–

M. Brzostowski

24

Stanisławów 7/11 887

Wielmożny Panie Profesorze!

Przysłany pierwszy Kwestyonaryusz udzieliłem tegorocznemu przewodniczącemu naszego Koła p. Uryszowi do załatwienia. — Przykro mi było dowiedziawszy się, że nie odpowiedział na wezwanie, z tego też powodu, chociaż jestem tylko teraz szeregowcem w naszem Kole pospieszam zadość uczynić życzeniom WPo. Pana i Koła tamtejszego. —

Zostaję z winnem uszanowaniem

WPo. Pana sługą

Wszczaka

Odpowiedź na Kwestyonarysz

I Stan budynku szkol.

ad a) budowany przez OO. Jezuitów w połowie 18 wieku na cele szkolne, rozszerzony przez c. k. Rząd w roku 1830. -

ad d piece zwyczajne, u dołu ceglane, u góry kamyczkowe, opalane z zewnątrz.

ad e) nowo sprawionych jest 80, lakierowanych na popielato, według now. systemu, każda o 3 siedzeniach – reszta stare zużyte; co roku sprawia Rząd nowe za 200 złot aż do zastąpienia ~~[illegible]~~ starych nowymi; gmina obowiązała się sprawiać dla wyż. gimn., lecz postępuje bardzo opornie. -

ad f) system kanałowy, kał wywozi się od czasu do czasu, w pertraktacyi przeistoczenie na system rurowy z kadziami do wywożenia kału – dla uczniów jest 12 siedzeń i 3 pissoary. —

ad g) 3 razy do roku się myją t. j. podczas głównych feryi, Bożego Narodz. i Wielkanocy. zamiatają się regularnie co środy i soboty kurytarze co dzień.

ad
Sale
I A
I B
I C
II A
II B
III A
III B
IV A
IV B
V A
V B
VI
VII
VIII
Un

ad 6/ i c.

Sale	Wymiar sal Dług	Szer.	Wysok	Liczba okien	Wymiar okien Wys.	Szerok	Liczba uczniów	Uwaga
I A	11·00	7·06	4·00	4.	1·60	1·10	38.	dół
I B	7·64	6·87	3·20	2.	1·60	1·10	37.	sklepiona i wilgot.
I C	7·70	6·68	3·20	2.	1·60	1·10	35.	dtto
II A	11·36	7·44	3·23	4.	1·70	1·10	50.	1 piętro
II B	10·70	7·50	3·45	4.	1·60	1·10	52.	dół
III A	8·30	8·00	3·35	2	1·80	1·15	40.	2gie piętro
III B	8·25	8·10	3·35	2.	1·80	1·15	42.	
IV A	7·35	8·10	3·35	2.	1·80	1·15	36.	
IV B	6·90	7·00	3·23	2	1·70	1·10	35	1sze piętro.
V A	7·70	7·50	3·23	2.	1·70	1·10	31.	
V B	6·70	6·60	3·23	2.	1·70	1·10	29.	
VI	11·25	7·65	3·23	4.	1·70	1·10	51.	
VII	8·00	7·52	3·23	2	1·70	1·10	33.	
VIII	8·30	7·25	3·80	2.	1·70	1·10	29.	

Uwaga: Powyższe wymiary są podane w metrach. –

ad h) Sali ćwiczeń zakład nie posiada dotąd, lecz robi starania o przeistoczenie wozowni w podwórzu na salę gimnastyczną; i nauka odbywa się obecnie w sali szkoły real.

II Położenie budynku

ad a) budynek gimnazy. leży wśród miasta.

ad b) Z 3 stron wolno leży, z 4tej przypiera do budynku dawny konwikt jezuicki, obecnie Katedra gr. kat.

ad c) Znachodzi się podwórze i mały ogród, które dotąd jeszcze nie są urządzone na zabawę dla uczniów; dotąd wybiega młodzież

ad d) podczas pauz na obszerny plac przed budynkiem położony.

C. k. gimnazyum w Tarnopolu

I Stan budynku szkolnego

a) Gmach tutejszy wybudowany umyślnie na cele szkolne. Wybudowano go na pomieszczenie dawniejszych sześciu klas gramatykalnych i dwóch kursów filozoficznych. Przed kilkunasta laty rozszerzono go przez dobudowanie skrzydła zachodniego.
Obecny gmach jest budynkiem dwupiętrowym o dwóch skrzydłach. Długość budynku wynosi 45·05 m, długość skrzydła wschodniego 27·65 m, zachodniego zaś 19·76 m. Szerokość skrzydła wschodniego wynosi 11·46 m, zachodniego 12·48 m.
W budynku szkolnym mieści się 6 klas i 5 równorzędnych oddziałów, kancelarya Dyrekcyi, składająca się z sali konferencyjnej i biura dyrektora, biblioteka dla nauczycieli, zajmująca 2 sale, biblioteka dla młodzieży w 1 sali, gabinet historyi naturalnej w 2 salach i gabinet fizykalny w 2 salach i sala religijna. Oprócz tego zajmuje ~~ze~~ w budynku dyrektor pomieszkanie składające się z 4 pokoi, kuchni i przedpokoju, również mieszka w budynku szkolnym tercyan zakładu zajmując 2 pokoje, z których jeden służy za kuchnię. Celem umieszczenia klasy VII i dwóch oddziałów klasy VIII wynajęto w bież. roku 3 sale w zabudowaniu Ks. Jezuitów, oddzielonem od gmachu szkolnego obszernem dziedzińcem, ponieważ na umieszczenie tych klas w budynku szkolnym nie było już miejsca.

b) Wielkość sal w stosunku do liczby uczniów jest następująca

Ia Klasa	liczy 42	uczniów,	jest	10·75 m długa	6·95 m. szer.	3·60 m szer.
Ib Klasa	" 41	"	"	9·17 "	7·04 " "	3·6 m "
IIa Klasa	" 46.	"	"	9·48 "	7·20 " "	3·60 " "
IIb Klasa	" 42	"	"	5·85 " "	6·95 " "	3·60 "
IIIa Klasa	" 47	"	"	10·59 " "	6·79 " "	3·60 "
IIIb Klasa	" 36	"		7·82 " "	6·95 " "	3·60 "
IVa Klasa	" 41.	"		5·93 " "	7·12 " "	3·60 "
IVb Klasa	" 36	"		8·14 " "	7·12 " "	3·60 "
Va Klasa	" 34.	"		9·48 " "	7·59 " "	3·60 "
Vb Klasa	" 32	"		5·77 " "	6·95 " "	3·60
VI Klasa	" 49	"		9·80 " "	" 7·75 " "	3·60
VII Klasa	" 36	"	"	9·	" " 6·80 " "	3·60
VIIIa Klasa	" 31	"	"	7	" " 5·7	" " 3·60
VIIIb Klasa	" 30	"	"	7	" " 5·7	" 3·60

(n. b) liczba uczniów podana w[...] stanu z końcem 1go półrocza b. r. szk.

c) Wszystkie okna w zabudowaniu szkolnem są 1'08 m szer. a 1'95 m. wysokości
Liczba okien w poszczególnych salach jest następująca

W Ia ok. 6, w Ib. ok. 3, w IIa ok 3; w IIb. ok. 2
w IIIa ok. 6 w IIIb. ok 3. w IVa ok 3, w IVb ok. 2
w Va ok. 6, w Vb ok. 2, w VI ok. 6. w VII ok 3
w VIIIa ok 2. w VIIIb ok. 2.

d) W zakładzie pali się drzewem wewnątrz w piecach kamyczkowych.

e) Ławki po części są nowej konstrukcyi o siedzeniach dla 2 uczniów, po części starszej konstrukcyi o siedzeniach dla 5 uczniów.

f, Wychodki urządzone systemem rur żelaznych okazały się nadzwyczaj niepraktyczne ponieważ w lecie nie zapobiegają ~~he~~ fetorowi, w zimie zaś zatykają się ponieważ kał w nich zamarza. Utrzymanie porządku i czystości wymaga z tego powodu wiele wydatków, pomimo to trudno zaradzić niedogodnościom.
Do użytku młodzieży służą po 4 komórki na każdem piętrze, tylko jedna komórka na 2 piętrze przeznaczona jest dla familii dyrektora.

g) Sale myją się dwa razy do roku a zamiatają się 2 razy na tydzień; w lecie zamiata się czasem 3 razy na tydzień.

h) Zakład nie posiada ~~sa~~ własnej sali gimnastycznej. Ćwiczenia odbywają się w zimie i w razie niepogody w jednej ze sal większych przeznaczonych na sale wykładowe.

II. Położenie budynku szkolnego.

a) Budynek gimnazyalny leży wśród miasta na ulicy wcale nieszerokiej a bardzo uczęszczanej. Ponieważ ta ulica stanowi główną linię komunikacyjną miasta Tarnopola, przeto doznaje zakład bardzo wielkiej przeszkody z powodu turkotu przejeżdżających wozów i hałasu ulicznego. Starano się wprawdzie uzyskać zamknięcie ulicy dla przejeżdżających, lecz temu oparło się tutejsze mieszczaństwo. Zrobiono tylko tyle dla zakładu, że wywieszono tablicę z ostrzeżeniem, że nie wolno prędko jechać i ustawiono stale podczas nauki szyldwacha, który przejeżdżającem owo ostrzeżenie czasem przypomina, lecz to nie odniosło wielkiego skutku, bo nieraz musi nauczyciel naukę przerywać z powodu turkotu lub gwaru ulicznego.

b) Sąsiedni obszar po stronie wschodniej jest zabudowany. Stanęła tu w ostatnich czasach dwupiętrowa kamienica oddalona od budynku gimnazyalnego co najwięcej 6 metrów. Tym sposobem zasłonięto widok i zaciemniono sale, których okna w tę stronę wychodzą. Przedstawienia dawniejszego zarządu przy staraniu się koncesyi do budowy żadnego nie odniosły skutku. – Obszar po stronie zachodniej nie wychodzi wprawdzie na plac wolny, lecz nie jest zabudowany.

c) Przy zakładzie nie ma ogrodu, jest tylko dość szczupły dziedziniec, który w zimie służy przeważnie na skład drzewa, w porze zaś ciepłej do ćwiczeń gimnastycznych. Podczas przestanków mogą uczniowie na tym dziedzińcu oddawać się zabawie.

d) W pauzach między lekcyami szkolnemi przebywa młodzież częścią na dziedzińcu, częścią na korytarzach lub w klasach. –

W Tarnopolu dnia 6 lutego 888

Dr. Dniestrzański

Gimnazyum w Tarnowie

I. Stan budynku szkolnego

a) Gmach wybudowany przed 10 laty przez rząd z przeznaczeniem na gimnazyum.

b) Wysokość izb szkolnych wynosi 4·5 m.
Długość najdłuższej izby 13 m., najkrótszej 9 m.
Szerokość jest dwojaka: izby frontowe mają 8 m., izby boczne 6·2 m.

c) Oświetlenie bardzo dobre. Najmniejsze izby mają po 3 okna, największe po 4 okna frontowe i 2 boczne. Wysokość każdego okna wynosi 2·65 m., szerokość 1·25 m.
Okna zwrócone na wschód, południe i północ. Front budynku zwrócony ku wschodowi.

d) Piece są żelazne, konstrukcyi Meidingera, wewnątrz izb opalane węglem, a tak urządzone, że ciepło da się w izbie według potrzeby regulować przez odpowiednie zasuwki.
Każdy piec ma odpowiedni wentylator. Oprócz tego znajdują się w każdej izbie po 2 otwory wentylacyjne: jeden u dołu, drugi u góry ściany, okratkowane i w razie potrzeby do zamykania.

e) Prócz trzydziestu kilku starych ławek nieodpowiednych ma zakład same nowe ławki konstrukcyi dyrektora Trzaskowskiego, każda na 3 lub 4 uczniów. Ławki te są stosownie do wzrostu uczniów czworakiej wysokości. Stoją one w dwóch rzędach: w salach szerszych dłuższe (na 4 uczniów), w salach węższych krótsze (na 3 uczniów). Ławki te są na dębowo lakierowane; w każdej mieszczą się 3 względnie 4 otwory na kałamarze, których również jak i atramentu dostarcza zakład, za co

/.

pobiera od każdego ucznia po 10 ct. na rok.

W jednej klasie jest 20 ławek szwedzkich, każda na 2 uczniów, czworakiej wysokości.

f) Izby szkolne myją się dwa razy na rok, a zamiatają dwa razy na tydzień. Korytarze zamiatają się, kiedy jest na dworze błoto, co dzień.

W westybulu są 4 żelaza do wycierania nóg, a przed każdą klasą słomiana rogóżka.

Na każdym korytarzu znajdują się po 4 spluwaczki i beczułka ze świeżą wodą i kubkiem do picia.

g) Wychodki są bardzo dobrze umieszczone i urządzone. Na każdym korytarzu znajdują się po dwa, jeden na prawej, drugi na lewej stronie, składające się z otwartego pisoaru, przedzielonego ze względu na przyzwoitość trzema ściankami, i trzech zamykanych komórek. Każda klasa ma osobną komórkę i jest odpowiedzialną za jej czystość.

Do pisoarów i do komórek dochodzi się przez dwa zamykane przedsionki, co powstrzymuje dostanie się na korytarze gazów, które się niekiedy w porze wilgotnej wydobywają.

Wychodki odwaniają się w zimie co 2 tygodnie, w lecie co tydzień, a w razie potrzeby i częściej.

Co tydzień czyści i przelewa się wodą wszystkie wychodki.

h) Zakład ma w suterynach budynku własną salę dla ćwiczeń gimnastycznych, jednakowo w stosunku do liczby gimnastykujących uczniów za szczupłą.

W lecie odbywają się ćwiczenia gimnastyczne na podwórzu, otoczonem do koła wysokim murem.

i) Do nauki rysunków służą dwie izby z oknami na północ obróconymi. W jednej rysują uczniowie z tablicy i z wzorów na papierze, w drugiej z modeli gipsowych, drucianych i drewnianych. Pierwsza sala zaopatrzona jest w stósowne stoły (dla każdego ucznia osobny stół) i kosiołki, druga w stósowne taborety i podstawy.

k) Gabinety - fizykalny i przyrodniczy - składają się każdy z dwóch obszernych izb i pokoju, służącego za pracownię dla zawiadowcy.
Do gabinetu fizykalnego przytyka osobna izba dla wykładów z fizyki, zaopatrzona w odpowiednie okiennice, i oświecane górem.

l) Biblioteka profesorów i biblioteka uczniów mają osobne izby.

ł) Oprócz kancelaryi dyrektora z przedpokojem i obszernej izby konferencyjnej, przytykającej do kancelaryi, ma zakład jeszcze osobną izbę, w której się przed lekcyami i wczasie przerw zbierają nauczyciele.
Wszystkie pod k, l, ł. wymienione ubikacye mają podłogę woskowaną.

m) W zakładzie mieści się także pomieszkanie dla 2 stałych sług i pomocnika w czasie zimowym. Pomieszkania te składają się z izby mieszkalnej i z kuchni.

n) W zakładzie mieści się także pomieszkanie dyrektora z 5 pokojach w parterze.

II. Położenie budynku szkolnego

a) Budynek leży na uboczu, a jednak niedaleko śródmieścia.

b) Sąsiedni obszar jest ze wszystkich stron wolny i po części zasadzony drzewami.

c) Przy zakładzie jest dosyć obszerne podwórze, gdzie się w lecie odbywają ćwiczenia gimnastyczne.

d) Podczas przerw nauki wychodzi młodzież na korytarze jasne i tak obszerne, że się po nich wygodnie przechodzić może.
Próbowano wyprowadzać młodzież podczas przerw na podwórze; ale doświadczenie nauczyło, że to pociąga za sobą znaczną stratę czasu i potę-

/

czone jest z wielu niedogodnościami. Zresztą dobre powietrze i izbach szkolnych i na korytarzach nie wymaga tego koniecznie. Tylko uczniom klas umieszczonych w parterze wolno podczas przerw wychodzić na podwórze.

R. Łuczkowski

Do

Szanownego Wydziału Koła Krakowskiego
Towarzystwa Nauczycieli szkół wyższych
w
Krakowie.

Na przesłany kwestyonaryusz mam zaszczyt odpowiedzieć w imieniu grona profesorów gimnaz. Wadowickiego jak następuje:

Ad) I.

a) Gmach był budowany na cele szkolne.–

b)

				wysoka metr.	szeroka metr.	długa metr.
kl. I.	uczniów	50.	sala	4·40	5·92	11·88
" V	"	22	"	"	"	7·60
" VI.	"	21	"	"	"	7·74.
" II.	"	43	"	4·30	6·20	12·05
" III. a	"	28	"	"	"	7·94
" III b	"	28	"	"	"	"
" VII	"	21	"	"	"	7·76
" VIII.	"	18	"	"	"	"
" IV	"	39	"	"	6·15	8·66
Sala rysunkowa				"	"	11·68
" gimnastyczna				4·54	5·74	8·62.

c). kl. I. II i sala rysunkowa mają po 3 okna, wszystkie inne po 2.– Wysokość okna = 2·55 metr. – szerokość = 1·26 metr.

d). Piece żelazne systemu R. Geburtha, pali się wewnątrz sal.

e). kl. I. II. III. a i b mają ławki starego systemu, długie; w innych nowego systemu, krótkie dla 2 uczniów.

f) Wychodki o rurach drewnianych, umieszczone na skrzydłach budynku i połączone bezpośrednio z głównymi korytarzami zapomocą korytarzy 6·82 metr. długich a 2·28 metr. szerokich. Odchody do kanału. Przy wilgotnem powietrzu całe korytarze przepełnione zabójczym fetorem, który się daje nawet i w klasach mocno uczuwać. Wychodków dla uczniów 9.

g) Sale myją raz na rok, zamiatają 2 razy w tygodniu.

h) Zakład ma własną salę dla ćwiczeń gimnastycznych.

Ad) II.

a). Budynek leży na uboczu. –

b). Od zachodu obszar sąsiedni zabudowany – z innych stron wolny. –

c). Przed zakładem jest ogród 15 metr. szeroki, 50 metr. długi; za budynkiem - od strony północnej jest podwórze otoczone murem 30·80 metr. szerokie, 56·50 met. długie.

d). Podczas pauzy przebywa młodzież na podwórzu za budynkiem.

W Wadowicach 3. września 1887.

J. Sawicki
prof. gimn.